

L'OBRA COL·LECTIVA D'UNA GRAN GENERACIÓ CATALANA (1919-1936)

per Josep PERARNAU

Tal com en les seves paraules inicials ens acaba de dir el senyor degà de la nostra facultat, la present sessió acadèmica és destinada a commemorar, més que tres persones —o personatges— en particular, el conjunt d'aquella generació de capellans diocesans, religiosos de famílies diverses i seglars que configuraren la fesomia de l'Església catalana les dues dècades anteriors a l'explosió del juliol de 1936 i sobretot els anys 1925-1936.

D'acord, doncs, amb l'objectiu d'aquest acte, em toca de presentar més l'obra col·lectiva d'aquell conjunt d'autors que la individual dels tres avui explícitament recordats. L'obra col·lectiva és constituïda principalment per les publicacions periòdiques alimentades, si no creades, per aquells homes, publicacions que, sense cap mena de dubte, donaren el to i dibuixaren la fesomia de l'Església de Catalunya durant els anys abans esmentats.

La meua intervenció tindrà dues parts: presentaré en la primera la desena de publicacions periòdiques que cauen en el nostre tema i em fixaré en la segona en dos valors fàcils de reconèixer-hi: el de la creativitat d'una obra ben feta i el de la sensibilitat davant uns canvis que obligaven a replantejar, en una ràpida evolució de la cristiandat a l'església de catacumba, quina era la imatge de l'Església la qual servien. No és pas que aquests dos siguin els únics valors, però la limitació del temps m'obliga a fixar-me només en una característica, diguem-ne humana, i en una altra que podem anomenar cristiana. Voldria recordar que aquest no és un estudi global, ans només un limitadíssim intent de presentació i que, per tant, el fet de fixar-me solament en dues qualitats no vol dir ni que en aquella obra conjunta no s'hi puguin trobar defectes (és obra humana!), ni que el pas del temps no hagi emusteït moltes d'aquelles pàgines.

1. *L'obra col·lectiva d'una generació*

Les publicacions periòdiques que constituïran l'objecte d'aquesta primera part no són pas l'única obra conjunta d'aquells anys ni d'aquella generació de cristians i clergues de Catalunya, però són la que recull el treball de més col·laboradors —i, en aquest sentit, res no deu ésser tant el termòmetre de

la feuada col·lectiva d'aquells homes com les sèries de les revistes que s'alimentaren de llur treball— i permeten, d'altra banda, de copsar el conjunt d'una obra que abastava des del conreu de formes diverses d'espiritualitat fins a la investigació especialitzada en història, filosofia, teologia i ciències bíbliques. Intentem, doncs, de recordar-les.

1. VIDA CRISTIANA. Publicació periòdica per temps litúrgics

Data d'aparició: Advent (desembre) de 1914.

Periodicitat: mensual o bimensual, coincidint amb els principals temps de l'any litúrgic (Advent, Nadal, Septuagèsima, Quaresma, Passió i Pasqua, Pentecostès, Els Sants Apòstols, L'Assumpció i Tots Sants).

Objectiu explicat en la presentació: «... No cerquem la saviesa d'arcanes investigacions, ni venim a moure'ns dins el bruit de moviments innovadors. L'exposició de les discussions científiques i la pruija de contendents divisions es faran enllà de les tasques de nostres escriptors, qui són dalirosos d'arribar al poble fidel en l'espontània concordança d'un mateix ideal de vida cristiana, robusta i sòlida, dogmàtica més que sentimental, pascuda en la pietat col·lectiva de l'Eglésia, ritmada en la participació activa dels cristians en els misteris sagrats, que és la seva deu primera i essencial... La Revista VIDA CRISTIANA no aspira més que a ésser humil servent i cooperadora d'aquesta obra espiritual de l'Eglésia en la creixença de la pietat i de la fe, baix el seny i guia dels qui són els Pastors de nostre poble cristià. Tot lo que'n sia nodriment i ensenyança, estímulo i amor en l'immensa varietat de ses formes de doctrina, bellesa i eficàcia, entrarà en la tasca de nostra revista. Serem lluny de tota estretor, ni de nostre treball farem menja de cap exclusivisme...» (*In aedificationem Corporis Christi: Vida Cristiana I [1914-1915]* 5 i 6).

Col·laboradors més assidus: ja des del primer volum, hi destaquen els noms dels monjos de Montserrat Gregori M. Suñol, Anselm Ferrer i Romuald Simó; dels clergues Antoni Griera, Josep Tarré, Lluís Carreras, Josep Gudiol i Conill, Carles Cardó, Marià Serra i Esturí, Higini Anglès, Alfons M. Ribó, Isidre Gomà, Frederic Clascar, Josep M. Baranera, Josep M. d'Alòs, Enric Pla i Deniel i Àngel Carbonell. No hi manquen seglars: Lluís Millet i «Guerau de Liost» (Jaume Bofill i Matas).

2 i 3. Sento molt que m'hagi estat impossible d'oferir fitxes semblants a l'anterior i a les següents, de dues revistes que tenen amb la precedent el comú denominador d'ésser destinades a camps d'apostolat específics: PERSEVERÀNCIA, òrgan de l'Obra d'Exercicis (recordem que l'Obra naixia l'any 1925 amb la primera tanda per a homes en règim d'internat sota la direcció de l'aleshores jesuïta pare Vallet, a l'Hospital de Cervera, bisbat de Solsona), nascut poc després de l'origen d'aquell moviment; i FLAMA, òrgan de la Federació de Joves Cristians, obra apostòlica creada i dirigida pel Dr. Albert Bonet com a consiliari, tal com indica el seu títol, destinada a la joventut, un dels dirigents de la qual fou l'aleshores metge i després de la guerra capellà, Dr. Pere Tarrés, el procés de beatificació del qual és ja incoat. Sense sortir de la Federació de Joves Cristians trobaríem d'altres publicacions periòdiques internes, com és ara la destinada als consiliaris.

M'ha estat impossible de poder tenir a les mans els respectius números primers i, per tant, no puc reproduir les característiques i els propòsits que les feren néixer, de la faisó que ho he fet amb les altres.

4. EL BON PASTOR. Revista ministerial de la clerecia

Data d'aparició: 15 de gener de 1927.

Periodicitat: mensual.

Objectiu explicat en la presentació: No hi ha tal presentació, que és substituïda pel fragment evangèlic de Joan X, 11-16. En acabar el primer any d'aparició, en adreça *Als nostres lectors*, hom donava gràcies per l'acollença i prometia d'acréixer notablement la secció de pràctica parroquial i de publicar les homilies dominicals que en morir havia deixat redactades Sebastià Aliberch i Molas, canonge de Vic, traspasat el 16 de desembre de 1916 (*El Bon Pastor* II [1927] 601-602).

Col·laboradors més assidus: Tal com havia fet dos anys abans «La Paraula Cristiana», també «El Bon Pastor» publicava en els seus primers números les ofertes de col·laboració fins ara rebudes. Les recullo, bo i respectant les indicacions de pertanyença a bisbats o famílies religioses; sembla que cal suposar que els noms sense indicació geogràfica corresponen a clergues del bisbat de Barcelona. «Joan Bta. Altisent, Lleida; Josep Arderiu; Ramon Baucells; Tomàs Bellpuig, Tortosa; Josep M. Bertran, Tortosa; Albert Bonet; Narcís Busquets, Girona; Josep Calveras, jesuïta; Sanç Capdevila, Tarragona; Josep Casanellas; Ramon Ejarque, Tortosa; Miquel Fitó; Ramon Fontana; Josep Forn; Pere Ginebra; Ramon Godayol; Antoni Griera, Vic; Josep Gros i Ragner, Vic; Josep Guardiet; Joan Lladó, Vic; Joan Bta. Manyà, Tortosa; Josep M. March, jesuïta; Valentí Martí; Antoni Massana, jesuïta; senyor Francesc Maspons i Anglasell; Josep Palomer; Pere Pous, Vic; Àngel Pujol, la Seu d'Urgell; Jaume Pujiula, jesuïta; Sebastià Puig; Pere Pujol i Tubau, La Seu d'Urgell; Joan Puntí; Joan Quetglas, Mallorca; Ramon Quintana; Alfons M. Ramírez; Eloi Reñé, Lleida; Alfons M. Ribó; Salvador Rial, Tarragona; Manuel Rovira; Rupert M. de Manresa, caputxí; Daniel Salvadó; Josep Samsó; Marià Serra i Esturi, Vic; Joan Serra i Vilarró, Solsona i Tarragona; Joan Serrat, jesuïta; Fortià Solà; Lluís Urpí; Josep Vallès, Tarragona; senyor Ferran Valls i Taberner; Josep Vich; Pere Viladàs; Miquel Vilatimó, Vic i Tarragona; Joan Vilar, jesuïta; Josep Trepal, franciscà; Josep Vives; Pere Voltas, claretia; Bartomeu Xiberta, carmelita».

5. CATALUNYA SOCIAL. Òrgan d'Acció (Social) Popular

Data d'aparició: 30 d'abril de 1921.

Periodicitat: Setmanal.

Objectiu explicat en la presentació: «No té la pretensió de posseir, reduïdes a fórmules, solucions concretes sobre els molts problemes de caràcter social avui plantejats en la vida del nostre poble. Però se sent informada per un pensament dominant..., la gran llei de la solidaritat... una societat és un cos orgànic, amb diferenciació de membres, quiscun dels quals té encarregada una funció, més o menys útil o necessària a la vida del conjunt... CATALUNYA SOCIAL no és, doncs, particularista; es professa pregonament

harmònica. No propugna, fragmentàriament, un interès de classe; defensa, globalment, l'interès de conjunt, que enclou i pressuposa, per necessitat, el legítim interès de totes les classes. No vol l'anorreament, ni menys l'afebliment, de cap força viva de producció; desitja i proclama la major poixança i vital expansió de totes elles... CATALUNYA SOCIAL d'una veritat té convicció fonda, intuïció claríssima, certitud axiomàtica, i és aquesta: Si al poble català fos possible donar-li una moralitat perfecta en tots els seus components; si hi hagués plena moralitat en tota l'actuació individual, domèstica, cívica i econòmica, de tots els catalans, el poble català fora el poble més gran i més feliç de la terra. Sense moralitat Catalunya mai serà el que tot bon català desitja».

Col·laboradors més assidus: Ramon Rucabado, Josep M. Llobera, Àngel de la G. Grau, Josep M. Gich, Antoni M. Vidal, Francesc Manich, Josep Cirera i Solé, Josep Civera i Sormani, Antoni Griera, Jordi Arnau, Basili de Rubí.

6. ESTUDIOS FRANCISCANOS (1912-1922). ESTUDIS FRANCISCANS (1923-1936). Revista d'estudis eclesiàstics i franciscanisme

Data d'aparició: Neix el 1907 com a REVISTA DE ESTUDIOS FRANCISCANOS. Es converteix el 1912 en ESTUDIOS FRANCISCANOS i el 1923 en ESTUDIS FRANCISCANS.

Periodicitat: Mensual.

Objectiu explicat en la presentació: «La primera etapa —d'arborament d'ideals i de relativa inexperiència— calia que fos de combat tant o més que de cultura. La segona ha estat de moderada transició ideològica i de fort assaonament espiritual. El temps, que no sol passar en va, i el viure intens, naturalment havien de determinar aqueixa modalitat, la qual absorbeix onze anys, dels quinze que compta la revista. Desitjem que la tercera, progressivament amplificada i perfeccionada, sigui de maturitat plenària i de copiosa recol·lecció». «Cap ni una de les moltes publicacions d'alta cultura que avui són orgull de Catalunya i escampen arreu de la nostra terra i de l'extranger, no tant una plenitud espiritual —dissortadament tots encara en som lluny— com la nostra dèria humil d'*assabentar-nos* del que passa i del que es pensa en el món, té una dada de naixença anterior a 1907». «...sense estímuls, provinents del voltant nostre, ço és dels estaments eclesiàstics, car ningú de la Clerecia, adés secular adés regular, somniava aquí la *viabilitat* de revistes de alta cultura religiosa...». «La necessitat d'omplir mensualment i amb text variat vuitanta pàgines, ha suplert amb grans aventatges les funcions d'una escola d'escriptors...». «Simultàniament el nostre fascicle mensual aconseguia crear un daler indeturable de cultura religiosa, sota el doble aspecte cristià i seràfic. I a desgrat de qualsevulla deficiències inherents a tota cosa humana, això ens dona dret a dir en elogi seu que ha realitzat plenament l'ideal de sa fundació» (*Estudis Franciscans* XXX [1923] 1,6-7).

Col·laboradors més assidus: Miquel d'Esplugues, fundador i director. Antoni M. de Barcelona, Andreu de Palma de Mallorca, Francesc de Barbens, Modest de Mieras, Ambrós de Saldes, Basili de Rubí, Nolasca del Molar,

Martí de Barcelona, Samuel d'Algaida, Marc de Castellví, Pere M. Bordoy i Torrents.

7. LA PARAULA CRISTIANA. Revista d'Estudis Religiosos i Morals

Data d'aparició: gener de 1925.

Periodicitat: mensual.

Objectiu explicat en la presentació: «... comencem a fer sentir la nostra paraula, aspirant a ésser paraula cristiana, en mig del cor, cada jorn més divers i arremorat, de la cultura catalana... Augmentar aquesta influència del Cristianisme en el nostre tarannà individual i col·lectiu: heus aquí el nostre propòsit... Una reconquesta endins és, doncs, el que volem fer. Per anar-hi avençant, tractarem en aquestes planes de totes les qüestions, de qualsevol ordre que siguin, que es vagin plantejant a Catalunya, mirant-les sempre sota el punt de vista cristià...» (*Pòrtic: La Paraula Cristiana I* [1925] 1 i 2).

Col·laboradors més assidus: És la mateixa revista la que, a partir del primer número, fa conèixer els seus «principals redactors i col·laboradors». Hi trobem la flor i nata no sols de la nostra «intelligentsia» cristiana, ans encara la de la intel·lectualitat catalana d'aquells anys. Em limito a transcriure la llista del número tercer, encapçalada, no cal dir-ho, amb el nom del director, Josep M. Capdevila. Formen l'elenc els clergues següents: Isidre Gomà, Rogeli Chillida, Joan Bta. Manyà, Carles Cardó, Josep M. Llobera, Josep Artigas, Albert Bonet, Lluís Carreras, Salvador Galmés, Vicenç Piera, Alfons Ramírez Moragas, Llorenç Riber, Miquel Vilatimó; i els seglars Josep Oriol Anguera de Sojo, Joan Alcover, Ramon d'Alòs, Josep Barberà, Josep M. Batista Roca, Lluís Bertran i Pijoan, Jaume Bofill i Mates, Pere M. Bordoy Torrents, Josep Carner, Tomàs Carreras i Artau, J. Ferran i Mayoral, Josep M. Junoy, Marià Manent, Artur Martorell, Francesc Martorell, Francesc de P. Maspons, Lluís Millet, Manuel de Montoliu, Josep F. Ràfols, Joan Bta. Roca i Caball, Ramon Rucabado, Jordi Rubió i Balaguer, Joaquim Ruyra, Jaume Serra Hunter i Ferran Valls i Taberner.

8. CRITERION. Revista Trimestral de Filosofia

Data d'aparició: gener de 1925.

Periodicitat: trimestral.

Objectiu explicat en la presentació: «...No seria d'eficàcia, per a posar-ne els fonaments (*d'un moviment filosòfic en la nostra terra*) la creació immediata d'una revista, exclusivament filosòfica, netament cristiana i amb encaix el més perfecte possible en la genuïna tradició de Catalunya? La seva aparició no podia ésser més justificada, puix respon a una necessitat evidentment insatisfeta. D'altra banda no faria nosa a ningú, no establiria competències amb ningú, no entrabancaria l'acció o els plans de ningú. Serà així, i tothom ho veurà, que venim només a omplir aqueix buit: Que la pàtria de Lull i d'Eximenis, de Ramon Martí, de Sibide i d'Arnau de Vilanova, de Balmes i de Torras i Bages, no segueixi més temps sense un òrgan humil, però seriós i documentat, del *valuós* pensament de Catalunya

en les passades centúries, del *modest* esforç dels actuals conreadors d'aqueixa summa disciplina, i dels *corrents* principals amb què va oferint-se per tot el món el conreu de la filosofia en ella mateixa i en ses ramificacions d'ordre purament racional».

Col·laboradors més assidus: Les frases acabades de transcriure pertanyen a l'article programàtic que encapçala el primer número, article signat pel pare Miquel d'Esplugues (*La primera revista catalana de filosofia*, pàgina 8). Destaquem d'entre els col·laboradors el qui seria filòsof de prestigi mundial Juan David García Bacca, Josep Maria Llovera, Joan Bta. Manyà, Cebrià Montserrat, Ferran Palmés, Josep Puigdassens, Martí de Riquer, Josep Rius i Serra, Ramon Roca i Puig, Basili de Rubí, Miquel Soy, Feliu Tresserra, Joan Tusquets, Ferran Valls i Taberner, Bartomeu M. Xiberta, Josep M. Capdevila, Tomàs Carreras i Artau, Josep M. Millàs i Vallicrosa, Josep Miquel i Macaya, Andreu de Palma de Mallorca.

9. ANALECTA SACRA TARRACONENSIA. Anuari de la Biblioteca Balmaes (o també Anuari de Ciències Sagrades)

Data d'aparició: 1925.

Periodicitat: anyal.

Objectiu explicat en la presentació: En el projecte formulat un parell d'anys abans de l'aparició d'ANALECTA SACRA TARRACONENSIA, hom confessava que «lo que volem que sigui la nostra publicació, és a dir, un recull de treballs de ciència religiosa de tota la Clerecia de Catalunya» (*Analecta Sacra Tarraconensia* I [1925] 530). L'article programàtic concretava: «L'avantprojecte d'un anuari científic, que, ara fa dos anys, dirigíem a la gent d'estudi, ha tingut d'adaptar-se a la realitat, i no podrà tenir per ara l'estructura total i orgànica que proposàvem. Acceptem les coses tal com són, amb l'esperança d'arribar un dia a l'ideal. Mentrestant, estarem joiuosos que els qui treballin seriosament, sàpiguen que tindran on publicar els seus estudis. Cada dia creix el nucli de joves sacerdots que s'han perfeccionat en centres d'alta cultura eclesiàstica, i senten la necessitat d'especialitzar-se en algun ram de les ciències sagrades. A aquests més particularment oferim el nostre anuari, a veure si entre tots destruïm aquella amarga queixa: que no cal trencar-se el cap estudiant i escrivint, perquè després hom no sap on publicar els treballs que han costat tants sacrificis» (*ibid.*, 12).

Col·laboradors més assidus: Ultra el pare Ignasi Casanovas, fundador de l'anuari i autor de l'esmentat article programàtic, trobem Joan David García Bacca, Josep M. Bover, Josep M. Dalmau, Miquel Vilatimó, Joan Bta. Manyà, Josep Calveras, Josep Vives, Josep Rius i Serra, Johannes Vincke, Heinrich Finke, Josep Gudiol, Pere Pujol i Tubau, Salvador Saladrigues, Joan Bta. Altisent i Jové, Pere Pous, Joan Vilar, Joan Rovira, Josep Trepà i Trepà, Bartomeu M. Xiberta, Miquel Batllori, Joan Serra i Vilaró, Sanç Capdevila, Eduard Junyent, Josep Sanchis i Sivera, Joaquim Carreras Artau, Josep M. Millàs i Vallicrosa.

10. ANALECTA MONTSERRATENSIA

Data d'aparició: Oficialment el 1917, en realitat el 1918.

Periodicitat: no declarada, però la intenció era que cada volum correspongués a un any civil.

Objectiu explicat en la presentació: «... la tasca (de reconstruir el passat i en particular el passat cultural de Montserrat) és gegantina, la feina feixuga, la reconstrucció completa humanament inassolible; però el tenir una publicació destinada a aquesta fi podrà acoblar molta cosa dispersa, omplonar forces llacunes, conservar els documents que irremeiablement s'haurien perdut, alenar i infondre nova vida als que avui jauen en un munt de runa morta. Per ço nosaltres, malgrat de conèixer l'excelsitud de l'obra a emprendre i la migradesa de nostres forces, tenim prou gosadia per a iniciar l'obra rectora amb l'esperança de contribuir-hi per més modestament que sigui. ANALECTA MONTSERRATENSIA serà el receptable, l'humil senalla, si se'ns permet l'expressió, on s'apleguin els textos de l'ànfora esberlada, els fragments, els cantells, el polsim del mosaic bàrbarament trossejat; serà el laboratori on de primer antuvi es conjuminin tot el possible, preparant així el treball de reintegració definitiva. Creiem, doncs, ben definit l'objecte de la nova publicació, sigui'ns, però, permès fer, no una excepció, sinó una extensió tan interessant com necessària respecte als monestirs benedictins de nostra Pàtria, els quals per la connexió extraordinària que amb Montserrat han tingut, fóra ben sovint impossible desglosar amb justesa la part amb ell relacionada» (*Introducció: Analecta Montserratensia I [1917 (1918)] xv*).

Col·laboradors més assidus: Anselm M. Albareda, Gregori M. Suñol, Jaume Collell, Antoni Griera, Ramon d'Alòs i Moner, J. Givanel i Mas, Josep M. March, J. Bas i Jordi, Josep M. Roca.

En el darrer moment —mitjan juliol de 1936— feia la seva aparició fugacíssima a Ciutat de Mallorca el primer —i únic— número d'una altra revista especialitzada i monogràfica, MEDITERRANEUM, vinculada a la «Maioricensis Schola Lul·listica» i al grup lul·lià mallorquí anterior a la Guerra Civil o dels Tres Anys (Francesc i Josep Sureda i Blanes, Salvador Galmés, Francesc de Borja Moll). La revista era el coronament de l'empresa de l'edició de les «Obres (catalanes) de Ramon Llull», de feia anys realitzada per l'esmentat Salvador Galmés. D'altres, en els Països Catalans, contribuïen a la publicació de les obres completes d'escriptors nostres (Ignasi Casanovas editava les de Jaume Balmes i les de Josep Torras i Bages. Josep Sanchis i Sivera, de València, els sermons de sant Vicenç Ferrer., Daniel de Molins de Rei, per la seva banda, encetava l'obra ingent de publicar *Lo Crestià* de Francesc Eiximenis).

Les revistes acabades de presentar no foren l'única obra col·lectiva d'aquella generació. Recordem el diari confessional EL MATÍ, dirigit també per Josep M. Capdevila com LA PARAULA CRISTIANA, en el qual tornàriem a trobar moltíssims dels autors que hem anat coneixent. Esmentem, encara, les col·leccions, començant per les tres destinades als volums successius de les traduccions catalanes de la Bíblia: la de Montserrat, la de la

Fundació Bíblica Catalana, la de Foment de Pietat (i subratllem la novetat de la col·lecció destinada a il·lustracions que acompanyava la sèrie de text, traducció i comentari, en la Bíblia de Montserrat). A la Biblioteca Balmes començaren de publicar-se les dues col·leccions teològica i històrica (remarquem que hi publicaren ja abans de la guerra, respectivament, dos autors alemanys que després serien primeres figures, Friedrich Stegmüller i Johannes Vincke). Entorn de EL MATÍ i de LA PARAULA CRISTIANA, hom iniciava altres col·leccions destinades a fer accessibles al públic català els autors cristians europeus, com és ara Gilbert K. Chesterton o Francis James. Dins l'Editorial Barcino hom encetava una col·lecció «Sant Jordi». I no parlem de la immensa tasca popular del Foment de Pietat Catalana.

Tot l'anteriorment exposat, sense formar cap estructura pròpiament dita ni dibuixar cap mena de jerarquia, no és, però, desconjuntat ni inorgànic, ans s'agrupa entorn de tres centres motors: el monestir de Montserrat és el punt on convergeix el moviment litúrgic (el Primer Congrés Litúrgic és de l'any 1915 i explica l'aparició de VIDA CRISTIANA) i d'on surt tant la revista acabada d'esmentar com les publicacions més especialitzades (ANALECTA MONTSERRATENSIA i CATALÒNIA MONÀSTICA) i sobretot els successius volums de la Bíblia de Montserrat, amb les seves dues sèries de text i d'il·lustració, respectivament. L'altre centre és la província dels Caputxins de Catalunya, i més en concret el convent dels Caputxins de Sarrià, i un home, el pare Miquel d'Esplugues, que féu possible les revistes ESTUDIS FRANCISCANS i CRITERION i la traducció de la Fundació Bíblica Catalana. El darrer i terç centre és constituït pel Foment de Pietat Catalana, propulsor de les publicacions periòdiques ANALECTA SACRA TARRACONENSIA, EL BON PASTOR, BUTLLETÍ DE L'OFICINA ROMÀNICA i de la pròpia edició de la Bíblia Vulgata, amb traducció catalana.

Al costat d'aquests tres centres sembla emergir-ne un quart entorn de EL MATÍ i LA PARAULA CRISTIANA i les col·leccions literàries connexes. Remarquem, però, que només les tres institucions esmentades amb anterioritat sobrevisqueren a la maltempada dels anys 1936 i següents.

Recordaré, per acabar aquesta primera part, que tota la vitalitat mínimament esmentada anava a desembocar en la constitució d'unes Facultats Catòliques, un tast de les quals ja fou realitat durant el curs acadèmic 1935-1936 mitjançant una sèrie de cursos professats en els locals de la Balmesiana.

2. *Valors humans i cristians d'una obra col·lectiva*

Tot el conjunt al qual ens acabem de referir demostra, sense que calgui insistir-hi, que la generació que homenatgem ens deixà una herència quantitativament important. Els milers i milers de pàgines de les col·leccions esmentades en són prova irrefutable. Però aquells homes no ens llegaren únicament una muntanya de paper imprès, ans també un missatge espiritual; més ben dit, ens trameteren un missatge espiritual dins la muntera de paper escrit.

És impossible de desentranyar-ne tot el significat en aquesta ocasió. Per això, abans de fixar-me amb més detall en els punts promesos i com a pro-

va que no esgoten totes les possibilitats, em limitaré a esmentar un altre aspecte, realment temptador: el de saber quins eren els punts cardinals d'aquell conjunt d'homes, en el sentit tant geogràfic com espiritual del terme. Llur brúixola assenyalava clarament en direcció a dos punts, amb un comú denominador claríssim, si no m'erro: els punts geogràfico-espirituals són Roma i Bèlgica. És coneguda llur teoria de la romanitat de l'Església de Catalunya, cosa que no els privava de delir-se davant les realitats de l'Església de Bèlgica: sindicats cristians seriosos i eficaços, moviments apostòlics com és ara la JOC (el Dr. Albert Bonet hi faria *Un viatge de cara als joves*, d'on naixeria la Federació de Joves Cristians de Catalunya) i «last but not least», la Universitat Catòlica de Lovaina. Estic segur que la brúixola els guiava en direcció a Bèlgica, perquè hi devien veure el cas més clar d'un país que es deixà guiar pel cardenal Mercier i per la trajectòria impulsada per Lleó XIII i Pius XI. I aquest seria el comú denominador de Roma i Bèlgica.

Però anem als dos punts promesos. Per a mi, el valor humà, d'aquella generació fou llur creativitat d'una obra qualitativament valuosa. No esperen que un hipotètic i eixorc canvi d'estructures els fes la feina possible o almenys més lleugera. Ells crearen estructures, primer d'estudi (les biblioteques de Montserrat i Balmesiana són obra seva i alguns d'ells col·laboraren a la fundació de la Biblioteca de Catalunya) i després de publicació i edició, el ventall de les quals acabem de recordar. Ja he dit que es trobaren a un pas o en el mateix llinar d'unes Facultats Catòliques.

Llur treball fou, globalment considerat, una feina ben feta. Faré una reflexió general. Penso no enganyar-me si en tant que generació participaven, en menor o major grau individual certament, de l'ideal d'«obra ben feta» proclamat uns quants anys abans per Eugeni d'Ors. La vinculació amb aquell mestre és comprovable de forma estricta en el cas d'algun dels capdavanters de la generació que ens ocupa. Em refereixo a Josep Maria Capdevila, l'esposa del qual, mare del nostre col·lega i professor d'aquesta facultat Dr. Vicenç Maria Capdevila, havia estat secretària de l'esmentat Ors. Recordem que el Sr. Josep M. Capdevila dirigia LA PARAULA CRISTIANA, EL MATÍ i alguna col·lecció literària connexa. Però per als altres és en general vàlida l'observació que allò que pretenen és europeïtzar Catalunya, homologar-la amb Europa o almenys elevar-ne el nivell cultural acostant-se al grau normal nord enllà. Val a dir que, si no ho obtingueren, s'hi atansaren. I com a prova de la consideració que meresqueren de part de primeres figures de la ciència teològica europea recordaré només que la *Sinopsi evangèlica* de la indiscutible primera figura dels estudis bíblics d'aquell moment, el dominicà pare Lagrange, fou publicada a Barcelona per la Fundació Bíblica Catalana, en grec i traducció a la nostra llengua. Ni que sigui demanant perdó, recordaré una anècdota. Quan es féu públic que l'esmentat Josep M. Capdevila dirigiria el diari confessional EL MATÍ, corregué per Catalunya el comentari faceciós que el diari esmentat potser no sortiria al matí, però que quan sortís seria perfecte. Allò que acabo de recordar en relació als punts europeus de referència d'aquella feina col·lectiva coincideix amb les reflexions escrites en aquest mateix paràgraf. Voldria només

remarcar que el fet d'haver passat de pràcticament el no-res en començar el segle XX a la floració d'iniciatives i realitats que ara ja coneixem entorn de 1925 demostra no sols l'existència d'un esforç col·lectiu, ans encara l'alta qualitat intel·lectual de tal esforç. Tot això és el deute que l'Església de Catalunya i àdhuc Catalunya té envers aquella generació de creadors.

Passem a presentar el valor cristià de la mateixa generació, valor que, sense cap pretensió d'exclusivitat, considero que és la seva atenció a allò que ara en diríem «els signes del temps». Llur receptivitat a l'evolució del món que els envoltava els conduí a una evolució tan remarcable com la que va de pressupòsits de la més pura cristiandat a l'acceptació d'un treball eclesial en duríssimes condicions de persecució.

L'octubre de 1927, en efecte, LA PARAULA CRISTIANA formulava en el seu editorial, sota el títol ja prou eloqüent de *Plenitud*, l'autocomplaença cofoista davant un sistema de cristiandat social que funcionava i responia. Potser es podria resumir en poques paraules: el poble de Catalunya és col·lectivament cristià i, per tant, és la cosa més natural del món que es manifesti tal com és, per exemple, donant vida esponsorosa a les publicacions cristianes. Recordem-ne alguns paràgrafs: «Ha bastat que es despertés entre nosaltres el noble afany del llibre, perquè el llibre catòlic, la revista confessional, constituïssin el fons principal de la producció bibliogràfica, sense comptar aquell seny cristià que informa per llei de naixença i d'ambient la immensa majoria de les publicacions catalanes, i que és tal vegada l'índex més significatiu de la força que ha arribat a aconseguir en un país una religió o una ideologia qualsevolga... ací la cosa marginal és el llibre extern a la professió pràctica de cristianisme. Fa poc, llegírem en una revista forana, inspirada en principis heterodoxos, un anguniós crit d'alerta respecte de la preponderància de què frueix ací la producció catòlica. Però, amb tots els respectes, no resulta incongruent i fins antidemocràtic de lamentar-se que els ametllers facin ametlles i no facin pinyes?... Arrenqueu els ametllers. Tanmateix, fa un segle que malden per arrencar-los, però es veu que és arbre vivaç i que s'adiu bé amb el nostre clima espiritual».

L'autosatisfacció, però, no impedia la lucidesa a l'hora d'afirmar que l'Església no era —no és— consubstancial a cap realitat d'aquest món i, per tant, tampoc a cap sistema polític. I així, el desembre de 1930 —remarquem la data, car ningú no devia preveure que quatre mesos més tard i com a conseqüència d'unes eleccions municipals cauria la monarquia espanyola— LA PARAULA CRISTIANA formulava clarament enfront de diaris madrilenys catòlics (*El Debate*, *El Siglo Futuro*) la tesi de la no-consubstancialitat entre el cristianisme i les institucions humanes: «Una darrera observació a les nostres dretes catòliques sobre el perill de la doctrina de les consubstancialitats. En el món polític i en el social, les consubstancialitats són raríssimes. Entre aquests móns i el religiós, ens atrevim a afirmar en absolut que no n'hi ha cap. Molts catòlics de la primera meitat de la darrera centúria cregueren en la de l'Església amb les formes de govern anteriors a la Revolució Francesa. D'aquí nasqué el monarquisme catòlic francès i el consegüent laïcisme de la República amb el seu seguici de persecucions religioses i els adveniments similars ocorreguts a Espanya. Fou Lleó

XIII, en els textos exhumats per *El Debate* i en molts d'altres, qui els cominà a depositar una resistència absurda... És gràcies que ara es retreguin les doctrines de Lleó XIII contra els qui, sense negar-nos a cap acatament degut, resistim contra tot intent de restauració de la perillosíssima doctrina de les consubstancialitats, que un dia ens podria inhabilitar per a aplicar amb fruit les sàvies orientacions del gran Papa!» (*Aclariments*, 483).

La flamant Segona República Espanyola no trigà gaire a mostrar descaradament el seu sectarisme, davant el qual la reacció formulada en veu alta pels nostres homenatjats fou igualment inequívoca. Il·lustrar-la complidament equivaldria a copiar íntegres multitud d'editorials tant de LA PARAULA CRISTIANA com de EL BON PASTOR. Com que això és impossible resumiré la reacció esmentada dient que els homes d'aquella generació propugnaren un capteniment clarament negatiu enfront d'allò que en aquells moments hom anomenava la teoria de la catàstrofe prèvia, és a dir, la teoria que el remei dels mals de l'Estat Espanyol i de l'Església del mateix Estat consistia a provocar el caos a fi de reconstruir una realitat cristiana a partir de les runes. Que no s'inventaven l'existència de tal teoria és demostrat pel fet que l'aleshores canonge magistral de Salamanca, Aniceto de Castro Albarrán, publica un llibre intítulat *El derecho a la revolución*, títol que, després del 18 de juliol de 1936, es transformà en *El derecho al alzamiento*. La posició dels nostres no era, però, únicament negativa. Els editorials esmentats insistiren, clamaren i intentaren de convèncer de la necessitat de prescindir de *Les coses que no tenen importància* i de concentrar l'activitat en *Les coses que tenen importància* (són títols d'editorials de LA PARAULA CRISTIANA), les quals, en el camp cristià, consistien en aquelles que realment construeixen l'Església. Els editorials de EL BON PASTOR dels anys 1932-1936 permetrien no sols de demostrar la insistència a què m'acabo de referir, ans encara de reconstruir el retrat «robot» de l'Església a Catalunya pel qual aquells homes lluitaven, i en el qual no mancava un nou planteig real de la incidència de l'Església en els problemes dels treballadors (recordem que són els anys posteriors al 1929 i per tant de forta crisi econòmica mundial). Ací seria imprescindible una relectura de l'article intítulat *La moral de la derrota*, posterior a les eleccions del febrer de 1936. No cal dir que ja en la dècada dels anys trenta els cofoismes vinculats a una situació de cristiandat havien desaparegut de l'horitzó mental d'aquella generació que fins i tot havia assistit, per dir-ho amb el tema d'un altre editorial de EL BON PASTOR, a un esdeveniment tan significatiu com inesperat, el de la defecció cristiana de la pagesia (una pagesia, però, que potser era identificada amb els rabassaires). En un moment determinat, sembla que hom arriba a copsar que l'Església de Catalunya s'està acostant a un estat de missió: «L'enderrocament religiós del nostre poble s'anirà acomplint amb una tenacitat calculada i cruel, minvaran els ministres del Senyor, s'allunyarà bona part del poble que encara segueix més o menys a desgrat, l'escola laica ens robarà la joventut, i a l'endemà de les reparacions traumàtiques i gratuïtes... els nostres escassos successors en el sacerdoci es veuran obligats a emprendre la gran missió abnegada,

lenta, difícil, atuits de dificultats i de resistències de què ara no tenim idea» (*Superem-nos: El Bon Pastor* XI [1932, juny] 482-483).

Per això la convocatòria urgent d'aquells anys tenia un comú denominador, el de llançar-se a construir l'Església autèntica possible en aquell moment. I no fou sols una recepta bona per a galejar en proclames editorials, ans el sentit de l'actuació apostòlica dels qui restaren ací durant els anys de la guerra i no foren «passats per les armes» per dir-ho amb l'expressió del temps. Aquesta fou la trajectòria del cardenal Francesc Vidal i Barraquer i dels seus homes, tal com acaba de recordar Hilari Raguer en un excel·lent article, que acaba de publicar a Bèlgica: *Le vicaire du cardinal: Mgr. Salvador Rial Lloberas, vicaire général de Tarragone pendant la guerre civile espagnole* dins: *Revue d'Histoire Ecclésiastique* LXXIV (1984) 370-415. I és significatiu que el Dr. Joan Bta. Manyà, amagat a Barcelona durant aquells anys, escrivís i procurés de fer arribar a l'esmentat cardenal unes pàgines en les quals l'informava de les possibilitats de treball apostòlic entre els intel·lectuals fidels a la República, pàgines de les quals sabem l'existència pel fet d'ésser resumides en *Les meves confessions* de l'esmentat dr. Manyà, però que fins ara no han pogut ésser trobades.

Hem de posar punt final a aquestes ratlles bo i recordant que l'obra d'aquells homes resultà literalment esventrada i esmicolada entre els tancs del 18 i els del 19 de juliol i ells morts pels darrers o marginats pels primers. Confessem, però, que cinquanta anys més tard aquella generació es mereix el nostre reconeixement pel fet d'haver lluitat a fi que Catalunya en general i en particular la seva Església assolís un nivell europeu en tot el ventall de les activitats de l'esperit cristià, des de l'espiritualitat fins a la investigació més especialitzada. Se'l mereix, d'una manera particular, per la seva valentia a evolucionar d'acord amb els esdeveniments i a assenyalar, sense concessions, la necessitat de la construcció de l'Església possible en cada moment històric. Les generacions posteriors al Vaticà II es troben en la mateixa línia i per això es poden preguntar quina teologia elaboren en funció de l'Església del seu moment («quina teologia per a quina Església» ens deia suara el senyor Degà en les seves paraules de presentació). Tant de bo que mantinguessin el mateix nivell de creativitat i d'exigència qualitativa de feina ben feta.